

ПОПУЛЯРИЗАТОРКА НАРОДНОЇ КУЛЬТУРИ

(Штрихи до портрета Лідії Бурачинської)

Почесний голова Світової федерації українських жіночих організацій (СФУЖО) Лідія Бурачинська належить до числа яскравих, всебічно обдарованих особистостей, які гідно репрезентують у світі творчу еліту нашої нації. Вона відома як дослідниця народного мистецтва, культури, активна громадська діячка, талановита журналістка. Чимало її статей, присвячених народному мистецтву, опубліковано як в українських, так і англomовних виданнях. Великий доробок належить Лідії Бурачинській у праці “Український народний одяг” (Торонто-Філадельфія, 1992 р.). Проживаючи від 1949 року в США, Лідія Бурачинська займалася громадською діяльністю, обиралася Головою Союзу Українок Америки (1971–1974), багатолітня редакторка часопису “Наше життя” (від 1951 р.), який видається у США.

Лідія Бурачинська народилася у грудні 1902 року. Дитинство її минуло на Буковині. Родина часто переїздила у зв'язку з Першою світовою війною. Лідія Бурачинська рік навчалась у гімназії сестер Василіанок у Львові, опісля у Відні, Вижниці, у Чернівцях закінчила середню школу. З юних років вона цікавилася літературою, вивчала іноземні мови. Культурна атмосфера родинного середовища сприяла її інтелектуальному розвитку. У гостинному домі Бурачинських бувало добірне товариство, між іншими – Ольга Кобилянська, яка приятелювала з матір'ю Лідії. Навчання продовжила у різних вищих школах, зокрема студіювала економіку в Букарештському університеті, а згодом – у Празі, центрі культурного й політичного життя української еміграції, брала активну участь у студентському і громадському житті українців. Після закінчення студій у 1929 році Лідія Бурачинська переїхала жити до Львова. 1930 року стала редакторкою часопису “Нова хата”, який видавав кооператив “Українське народне мистецтво”. У цьому часописі вона працювала до початку Другої світової війни. Власне, на цьому надзвичайно цікавому періоді її творчого життя й зупинимося детальніше.

Приїхавши до Львова, Лідія Бурачинська прилучилася до кола національно свідомих жінок Галичини, які займалися просвітницькою діяльністю, із великим завзяттям ширили знання про Україну, розкраяну на той час кордонами на Західну і Східну, пробуджували національну свідомість, прищеплювали любов до української культури, народного мистецтва, сприяли його розвою, всіляко підтримували народних майстрів. На таких ідеологічних засадах працював жіночий колектив часопису “Нова хата”.

Вже у перших його числах редколегія ставить собі за мету: “...ширити і плекати замилювання і знання народного мистецтва”². Вагомий доробок як редакторки часопису належить Лідії Бурачинській. Її публікації за період редагування “Нової хати” (1930–1939 рр.), можна розподілити на чотири основні тематичні групи: 1 – питання професійного мистецтва (живопис, графіка, література, театр, музика, танці, фотографія), а також народного – (ткацтво, вишивка, народний одяг); 2 – питання культури в Галичині й світі; 3 – жіночого руху; 4 – культурно-побутові теми³. Останні, як правило, підписані її ініціалами “Л. Б.”. Окрему групу становить її літературна творчість. Свої літературні твори Лідія Бурачинська підписувала – “Людмила Бурачинська”.

Публікації Лідії Бурачинської свідчать про неабияку ерудицію, широчінь поглядів і зацікавленість. Вона перекладає з інших мов про відомих у світі жінок, в тому числі й українок. З-під її пера виходять публікації про концерт української піснi Млади Липовецької у Генуї, художницю Марію Дольницьку, яка у 1937 році проживала у Відні, влаштувала виставку своїх робіт про М. Заньковецьку, театральну акторку Лесю Кривицьку, митця Ярославу Музику, письменниць Наталену Королеву, Катрю Гриневичеву, акторку з Києва О. Голіцинську. Подає публікації про відомих громадських діячок-українок, зокрема Катерину Костецьку з Буковини, знайомить українських читачів з відомими у світі жінками-науковцями, пише про родину Марії К'юрі з нагоди присудження їй Нобелівської премії, письменниць із Франції, Америки, Канади та ін.

Значний інтерес викликають публікації Лідії Бурачинської, присвячені професійному й народному мистецтву. Вона особисто знала багатьох художників того часу, спілкувалася з ними. З її статті “Дві українські виставки у Львові” довідуємося, що 1931 року відбулася виставка членів Асоціації незалежних українських митців (АНУМ), на якій експонувалися роботи учнів О.

Новаківського. З цієї нагоди запросили взяти участь разом із своїми учнями і вчителя. Лідія Бурачинська зазначає: “Молоді наші митці, які надихались у Парижі свіжого й різного повітря Європи дали почин до першої виставки у Львові, на якій місцеві маляри станули із передовими чужинними мистцями”⁴. Тут можна було побачити твори відомих на той час митців М. Бутовича, Івана Іванця, Кричевського (очевидно, мова йде про Василя Кричевського – Г. С.), вперше виставляв свої роботи М. Глущенко, твори якого вражали ліризмом. Лідія Бурачинська відзначила також “сміливі композиції Андрієнка (мова йде про М. Андрієнка-Нечитайла – Г. С.) і “Корсіканський пейзаж” О. Грищенка, який засвідчує “зразок сильної індивідуальності митця”⁵.

Лідія Бурачинська подає влучну характеристику творів молодих митців. Тісно зв’язаний із давніми українськими традиціями, М. Бутович передає незвичайно характеристичні риси народного побуту в своїх типах. Так само С. Гординський розкриває у шістьох гуашах барвисто-декоративну стилізовану Гуцульщину. Із статті дізнаємося, що на виставці були представлені і твори жінок, зокрема С. Зарицької, Я. Музики, Л. Тернер.

Надзвичайно багато уваги авторка приділяє народному мистецтву і його майстрам. Одразу по приїзді до Львова з’являється її стаття про східні килими, в якій вона подає їх класифікацію, виділяючи основні на її погляд групи: перську, малоазійську, туркестанську, кавказьку. Лідія Бурачинська відвідує майже всі виставки народного мистецтва, пише відгуки, розробляє програми-запитальники, виступає з доповідями перед жіночими громадами. У своїх публікаціях дає ґрунтовний аналіз того чи іншого виду декоративно-ужиткового мистецтва, вболіває за нього, пропонує свої рекомендації щодо його розвитку. Подаючи аналіз виставок “Українське народне мистецтво” і “Гуцульщина”, організованих у 1931 році, Лідія Бурачинська з болем відзначає, що гуцульські килими...”далеко віддалилися в красках від первісної гармонії гуцульської вишивки... Так само їхні макети, які повинні взорувати на прегарних гуцульських запасках або тайстрах, являються тільки незручним перелицюванням “ловіцьких тканин”⁶. Однак віддає перевагу льняним виробам кооперативу – рушникам та порт’єрам.

У рефераті, виголошеному 8 травня 1932 року на зібранні “Товариства Жіноча Громада у Чернівцях”, вона підкреслює, що ...”потрібно позбутися пересуду, начебто чужі вишивки кращі. Бо вони... запозичені з якогось мистецтва іншого народу. І чому ми такі багаті в народню творчість, не можемо стати джерелом стібів та вишивок для себе й для чужини?”⁷. Авторка наводить приклади шанобливого ставлення до національного набутку в інших державах, зокрема наголошує, що у шведів він увійшов у побут інтелігенції.

Часто із публікації Лідії Бурачинської можна довідатись про якийсь дуже цікавий етнографічний або мистецтвознавчий аспект. Приміром, із відгуку про сокільську виставку у Празі дізнаємося, що у лужицьких сербів, сусідів українців по експозиції, вже немає давньої тканини і народного стібу. Тому на такому тлі надзвичайно виграли строї Гуцульщини⁸.

В іншій публікації мовиться, що у 1933 році проводилася виставка льняних виробів у Вільно. Дуже цінну інформацію для сьогодення знаходимо у звіті про виставку “Українські вишивки і тканини”, яка відбулася у 1935 році у Музеї ім. Т. Шевченка. На ній виступили професори Володимир Січинський та Володимир Залозецький; останній реферував історію українського орнаменту, зупинився на понятті орнаменту, його витоках⁹.

Зупинимось ще на одній надзвичайно цікавій сторінці творчої біографії Лідії Бурачинської. Багато зусиль вона доклала до організації щорічних показів народного вбрання, які проводилися від 1934 до 1939 року. До проведення вечорів “Народна ноша” ретельно готувалися кілька років. З цієї нагоди редакція часопису “Нова хата” розробила запитальник, окремі частини якого публікувалися у кожному числі журналу протягом 1930 року.

У грудні 1934 року редколегією часопису опубліковано заклик: “Нарешті показ народної ноші! А не тільки описи й світлини. Знаємо, що жива дійсність ділає зовсім інакше, як слово або образ. Окрім форми, говорить також краска. Уявім собі цілу салю пестрих народних одягів, просто зі села взятих... Поруч людового вбрання – історичне. Величавий стрій шляхтянки, зладжений після мистецького проекту... Навчимося їх розрізняти. Тому приїжджаймо! Позичаймо в селі цікаві строї (а коли нема, пошукаймо по скринях) і перекиньмося на один вечір у лемківську чи подільську молодицю. Треба, щоби наше село було заступлене, щоби одержало нагороду! Це наш обов’язок”¹⁰. Із цього заклику ми бачимо і сам механізм придбання речей для показу і вболівання

за розпочату справу.

Отже, показам вбрання передувала надзвичайно велика праця, проведена редакцією часопису “Нова хата”. Хто ж ці жінки-патріотки, які доклали так багато зусиль аби розвивалося народне мистецтво, відбувалися вечори народної ноші? У часописі “Нова хата” за 1934 рік (число 12, с. 6), вміщено світлину із жінками, які входили тоді до редакційної колегії. Це – Марія Громницька, Євгенія Вербицька, Константина Малецька, Стефанія Савицька, Ірина Боньковська, Олена Залізняка, Лідія Бурачинська та Ірина Гургула.

На таких вечорах демонстрували одяг із західної України, Полтавщини, інших регіонів України. Покази вбрання відбувалися не тільки у Львові, але й Стрию (1935 р.), Коломиї (1936 р.). В одному з виступів Лідія Бурачинська закликала: “Шануймо свою ношу”. Вона постійно інформувала читачів про покази народного вбрання у “Новій хаті”: “Показ народної ноші” (число 21, 1935 р.); “Знову народна ноша...” (число 22, 1935 р.); “Вечір народної ноші 12 лютого 1936 р.” (число 4, 1936 р.); “Вечір народної ноші 12 лютого 1936 р.” (число 23, 1937 р.); “Ще про вечір народної ноші” (число 24, 1937 р.).

Лідія Бурачинська відома і як громадська діячка. Вона брала участь у багатьох жіночих конгресах Америки і Канади, у жіночих громадах поза Львовом. У невеликій статті не можна охопити усієї діяльності Лідії Бурачинської – воістину всебічно обдарованої жінки. За час праці у журналі “Нова хата” (1930–1939 рр.) Лідією Бурачинською написано понад 100 статей. Водночас вона співпрацювала з іншими виданнями у Львові.

Нині Лідія Бурачинська проживає у Філадельфії. Їй за дев’яносто... Але вона й сьогодні творчо працює. З роси і води їй.

м. Львів

- 1 Рожанковська Іванна. Наше життя. 1944-1994 (Продовження). - Нью-Йорк, 1994. - Ч. 4. - С. 4.
- 2 Нова хата. - Львів, 1929. - Ч. 7. - С. 8.
- 3 Л. Б. Новини домашньої обстановки // Нова хата. - Львів, 1930. - Ч. 6. - С. 20; Дім і сад. - 1931. - Ч. 6; Квіти в вазонах. - 1931. - Ч. 7-8. - С. 5; Дещо про новітню спальню. - 1931. - Ч. 10. - С. 8,15; Чайні столики. - 1935. - Ч. 2. - С. 7; Модерні бібліотечні шафи. - 1925. - Ч. 7; Великодний стіл. - 1935. - Ч. 9. - С. 9-10; Виховання в домашньому господарстві. - 1936. - Ч. 22. - С. 7; Власна хата. - 1938. - Ч. 20. - С. 2.
- 4 Бурачинська Лідія. Дві українські виставки у Львові // Нова хата. - Львів, 1931. - Ч. 11. - С. 9.
- 5 Там само. - С. 9.
- 6 Виставка книжки й народного мистецтва в Самборі // Нова хата. - Львів, 1931. - Ч. 12. - С. 9.
- 7 Бурачинська Л. Народні вишивки в нашій хаті // Нова хата. - Львів, 1932. - Ч. 6. - С. 1-3.
- 8 Там само. - С. 3.
- 9 Л. Б. Підсумки виставки // Нова хата. - Львів, 1935. - Ч. 20. - С. 6.
- 10 Нова хата. - Львів, 1934. - Ч. 12. - С. 6.